№ 29 ՇԱԲԱԹ 8 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ 8 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 29

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի, և 3 ամսվանը 3 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak".
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ օ ն № 2—53.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամէն ժամ.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողին 10—20 կոպ.
Տպարանի տ ե լ ե ֆ օ ն № 67.

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ

ԳՆԻ ՑԱՆԿ

12 և 11 ամիս	10 ամիս	9 ամիս	8 ամիս	7 և 6 ամիս	5 ամիս	4 ամիս	3 ամիս	2 ամիս
10 րուբ.	9 րուբ.	8 րուբ.	7 րուբ.	6 րուբ.	5 րուբ.	4 րուբ.	3 րուբ.	2 րուբ.

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ.
Բաժանորդութիւնները [illegible] (պետիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.:

ՊՐԷՄԻԱ. «Մշակի» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1914 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 րուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետևեալ գրքերից մէկը. «Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1863—1871 թ.», Վրժնի «Մանրանկարները»: Վերջին գիրքը կը տրվի նրանց, որոնք բաժանորդագրվել են մինչև 1913 թ. դեկտեմբերի 25-ը: Մնացած բաժանորդները կը ստանան առաջին գիրքը:
Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ

Նոր-Բայազէտ քաղաքում բացված

Նոր-Բայազէտի Փոխադարձ Վարկի Ընկերութիւնը

սկսել է իր գործողութիւնները 1914 թւի յունվարի 2-ից և կատարում է բոլոր այն տեսակի օպերացիաները [illegible]

Խորհրդի նախագահ՝ [illegible] Ի. Խաչատրեան

Խորհրդի անդամներ՝ [illegible]

Վարչութեան նախագահ՝ [illegible] Ս. Ալիխանեան

Անդամ-գանձապահ՝ Յովհաննէս Օ. [illegible]

Անդամ-գլխ. հաշուապահ՝ Կարապետ Բ. Աւետիսեան

(և. շ.) առ. 108. 2—1

ՄԻՍԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԸ

ԽՈՒՏՈՐ ՌՈՄԱՆՕՎՍԿԻ, ԿՈՒԲԱՆԻ ՇՐՋ.

յայտնում է ի գիտութիւն իր յարգելի գնորդների, որ ներկայ տարվայ յունվարի 8-ից սկսել է բանել

ԿԱՊԻՏԱԼՈՎ ՆՈՐ ՎԵՐՑՎԱԾ ՎԱԼՑՈՎԻ ՋՐԱՂԱՑԸ,

ԿՈՒԲԱՆՍԿԱՅԱ ԿԱՅԱՐԱՆԻ ՄՕՏ (Վլադիկավկազեան գծի վրայ), որ արդիւնաբերում է օրական մօտ 600 տոպրակ ամենաբարձր տեսակի ալիւր—

ԿՐՈՒՊՉԱՏԿԱ.—ՍԵԱՆԿԱ. և ԲԱԶՄՈԼ.

Այդ Ջրաղացի վերաբերմամբ բոլոր պատուէրներով խնդրվում է դիմել իրա՝ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԻ հասցէով՝ Արմաւիր, Կուբանի շրջ.:

(և. շ.) առ. 28. 8—8

Իշխանուհի Եկատերինա Իվանովնա Բէհբութեանցը և դուստրները յայտնում են, որ վաղը, կիրակի, փետրվ. 9-ին, Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի հոգեհանգիստ

ԻՇԽԱՆ

Արսէն Իվանովիչ ԲԷՀԲՈՒԹԵԱՆՑԻ

մահվան տարելիցի առիթով: Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամը 11-ին, իսկ հոգեհանգիստը՝ ժամը $12^1/_2$-ին:

103. 1—1

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ պատիւ ունի այսու յայտնելու, որ փետրվարի 9-ին, Խօջիվանքի գերեզմանատանը տեղի կունենայ իրանց սիրելի և անմոռանալի ընկեր և յուշարար

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ (ՅՈՒՇԻԿ. ԺԱՆԻ)

արձանի բացումը: Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 11-ին Խօջիվանքի ս. Աստուածածին եկեղեցում, հոգեհանգիստը հանգուցեալի գերեզմանի վրա ժամը 12-ին:

111. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, փետրվարի 10-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
կը տայ արտակարգ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կը ներկայացնէ

I

ՍԱԼՈՄԷ — դրամա 1 գործ. հեղ. Օսկար Ուայլդի Թարգմ. Նէլեանի

II

Դիւթող հնչիւններ — դրամ. էտիւդ 1 արար. հեղ. Գէնցի Թարգմ. Ց. Ցակոբեանի

III

ՄԱԿԲԷԹ — Շէքսպիրի 3 գ. 4 պատկերը. լեդի Մակբէթի դերը կը կատարէ տիկ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԸ

IV

ՋԱՒԷՇՏ — արտասանութիւն, մելօդեկլամացիա, հայկական ժողովրդական երգեր և այլն:

Մասնակցում է ամբողջ խումբը

Տ ե ղ ե ր ի գ ն ե ր ը «Գ Ա Լ Ա»

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Րեժիսսեօրներ՝ ԱՐՄԷՆԵԱՆ և ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Խորհրդի հերթապահ անդամներ՝ տ. Վ. Մամուլեան, Գ. Ցուրինեան

107. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, փետրվարի 8-ին 1914 թ.

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՐԿՈՒ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ, օրիգինալ և գեղեց զգեստի համար: Դիմակները պարտաւորեցուցիչ են մինչև գիշերվայ ժամը $12^1/_2$-ը: Չը դիմակաւորված կանանց արգելվում է մտնել դիմակահանդէսին: Հիւրերը՝ ժողովարանի անդամների և կանդիդատների բանաւոր կամ գրաւոր յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են 1 րուբլի: Զգեստի ձևը՝ զինուորականների համար սովորական, քաղաքացիականների համար սև հագուստը պարտադիր, իսկ տեղացիները կարող են լինել ազգային տարազներով: Կը նուագեն ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲԸ և ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ:

Մրցանակները տրվում են համաձայն դիմակաւոր կանանց ստացած տոմսակների քանակի, որպիսի տոմսակները տրվում են տղամարդկանց՝ ակումբ մտնելու ժամանակ:

(շ.) առ. 91. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ)
ՀԱՅԿ. ԴՐԱՄ. ԽՄԲԱԿՑ.

Այսօր, շաբաթ, փետ. 8-ին ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄ. ԸՆԿ. ԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ Սումբաթօվի

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դրամատիկ. լէգէնդա 5 արար. Թարգմ. Տէր-Գրիգորեանի:

Մասնակցում են—տ. տ. Արուսեակ, Աշխէն, Գուլազեան, Ցասմիկ, ՍԻՐԱՆՈՅՇ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Աղայեան, Բերոյեան, Թաշճեան, Մուրադեան, Ցարութիւնեան, Սևումեան, Օվի-Ահարոնեան և ուրիշները:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին:

Տեղերի գները 5 կ.-ից մինչև 50 կ.

Րեժիսսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Վարչութեան հերթապահ անդամ՝

ՄԻՔ. ՍՏԱՄԲՈԼՑԵԱՆ

110. 1—1

ՊԷ՞ՏՔ Է ԱՒԵԼԱՑՆԵԼ ՄԵՐ ԹԵՄԵՐԸ ԹԷ ՈՉ

—

Վաղուց հրապարակի վրա է դրված Ռուսաստանի հայ թեմերի աւելացման և նոր սահմաններով կազմակերպութեան հարցը:

Ներկայումս Ռուսաստանի հայ ազգաբնակութեան թիւը հասնում է $1^1/_2$ միլիոնի, և այդ $1^1/_2$ միլիօն ժողովուրդը բաժանված է վեց թեմերի—Երևանի, Ղարաբաղի, Թիֆլիսի, Շամախու, Աստրախանի և Բեսարաբիայի:

Թիւրքիայի հայ ազգաբնակութիւնը նոյնպէս $1^1/_2$ միլիոն է հաշվում, և այդ $1^1/_2$ միլիօն ժողովուրդը բաժանված է 47 թեմերի:

Բացի դրանից՝ Պարսկաստանում կայ 2 թեմ, 1 թեմ՝ Եւրոպայում և 1 թեմ էլ Ամերիկայում:

Ուրեմն Էջմիածնի կաթողիկոսական իրաւասութեան ենթարկվող հայ թեմերի թիւը կազմում է 57, որից 47-ը պատկանում է Թիւրքիայի հայութեան, իսկ 10 թեմը մնացած հայութեան:

Թեմերի այդ բաշխման հաշւով, կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ Թիւրքիայի հայերը տալիս են 94 ներկայացուցիչներ (հոգևորական և աշխարհական), իսկ մնացեալ հայութիւնը—Ռուսաստանի, Պարսկաստանի, Եւրոպայի և Ամերիկայի,—որ թւով եթէ աւել չէ Թիւրքիայից, պակաս էլ չէ—տալիս է միայն 20 ներկայացուցիչ (հոգևորական և աշխարհական): Եթէ այս 20-ի վրա աւելացնենք և Էջմիածնի սինօդի 7 անդամների ու միաբանութեան 7 ներկայացուցիչների թիւը, որով կունենանք 34, դարձեալ պարզ է, որ կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ խնդիրը վճռողը թիւրքահայերն են իրանց ջախջախիչ 94 ձայներով:

Սա կատարեալ անարդարութիւն է: Հայութեան մի հատուածը՝ $1^1/_2$ միլիօն քանակութեամբ՝ ունի 94 ձայն, իսկ միւս հատուածները, գուցէ աւելի քան $1^1/_2$ միլիօն, ունեն միայն 34 ձայն:

Սակայն միայն կաթողիկոսական ընտրութիւնների հարցը չէ, որ անհրաժեշտ է կացուցանում Ռուսաստանի հայ թեմերի աւելացումը: Ոչ: Կայ աւելի ծանրակշիռ պատճառ: Մեր ռուսահայ թեմերից ամեն մինը պարունակում է ժողովրդի այնպիսի մեծ քանակութիւն, այնքան տարածութիւն և այնքան լայն սահմաններ, որ անհնարին է կառավարելը: Երևանի թեմը ունի մօտ 800,000 հայ. միթէ հնարաւոր է մի առաջնորդի և մի կօնսիստօրիայի համար՝ կառավարել այդպիսի մի լայնածաւալ թեմ:

Ամենից սակաւամարդ թեմը Աստրախանն է, բայց նա էլ սաստիկ տարածված է. Նրան են ենթարկվում Հիւսիսային Կովկասի շրջանները, Անդրկասպեան երկիրը:

Թիւրքիայում ամեն մի թեմ կամ առաջնորդական վիճակ կազմում է մանր միութիւն. կան թեմեր, որոնց ժողովուրդը 3000-ից աւելի չէ:

Մենք, ի հարկէ, չենք խօսում այժմ Թիւրքիայի հայ թեմերի աւելացման կամ պակասեցման մասին: Մենք խօսում ենք ռուսահայերի թեմերի մասին և գտնում ենք, որ հրամայողական պահանջ կայ աւելացնել մեր թեմերի թիւը, դարձնելով նրանց փոխանակ 6-ի՝ գոնէ 12-ի, եթէ միջոցները չեն ներում դարձնել 20-ի: Օրինակ, Երևանի թեմից կարելի է կազմել ամենաքիչը 4 թեմ. Ղարաբաղի թեմից՝ 2 թեմ. Շամախուց՝ 2 թեմ՝ կցելով նրան և Անդրկասպեան երկիրը. Թիֆլիսից՝ 2 թեմ:

Աւելացնելով թեմերի թիւը, մենք, առաջին, դրանով աւելացրած կը լինենք և մեր թեմական դպրոցների թիւը. երկրորդ՝ միջոց կը տանք առաջնորդներին աւելի իրական հսկողութիւն և հոգացողութիւն ունենալ թեմի ժողովրդի, ծխական դպրոցների վրա. երրորդ՝ մասամբ ուղղած կը լինենք այն անարդարութիւնը, որ տեսնվում է կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ:

Միակ դժուարութիւնը կամ արգելքը կարող է լինել նիւթական միջոցների խնդիրը. բայց մենք կարծում ենք, որ ամեն մի թեմ ինքն իր միջոցներով կը հոգայ իր ծախքերը, եթէ թեմական եկամուտների աղբիւրների վրա լաւ հսկողութիւն լինի և նա կանոնաւորվի խելացի հիմունքների վրա:

Թեմերի աւելացման կարգադրութիւնը կարող է կատարվել մի պարզ յաւելուածական օրէնքով՝ իբրև լրացումն «Պօլօժէնիայի» այն հիմնական յօդուածին, որ խօսում է թեմերի մասին:

Հ. Առաքելեան

Բելգիացի գիտնական Դեգիէն օֆիցեր-ների հետ [illegible]

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻ ՃԱՌԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 6 փետրվարի. Ֆինանսների մինիստրութեան պաշտօնեաները ներկայացան նոր կառավարչին [illegible]

շնորհիւ դրամական շրջանառութեան բարենորոգման փայլուն գործադրութեան, Ռուսաստանը ունի ոսկու հաստատ պաշար, որի պահպանումը ի հարկէ հանդիսանում է անկիւնաքար իւրաքանչիւր ֆինանսների մինիստրի քաղաքականութեան մէջ: Ընդսմին, իմ արժանաւոր նախորդի խելացի խնայողութեան շնորհիւ, Ռուսաստանը ունի ազատ ահագին գումարներ: Ու միայն այդ հանգամանքները հնարաւորութիւն կը տան ֆինանսների մինիստրութեանը՝ շարունակել կրկին պետական եկամուտները աւելացնելու տարբեր ուղղութիւններով:

«Ես ձեր առաջ չեմ բացայայտի մանրամասն ծրագիր. ծրագիրս որոշակի մատնանշված է Բարձրագոյն հրովարտակի մէջ: Մինիստրութեան մերձաւոր հերթական խնդիրներ ներկայանում են՝ ամեն կերպ աջակցելու ժողովրդի զգաստացմանը և ժողովրդական արտադրիչ աշխատանքի զարգացմանը մատչելի վարկի կանոնաւոր դրութեամբ: Մեր նպատակն է բարձրացնել ժողովրդական բարեկեցութիւնը, հիմնված աշխատանքի վրա: Ընդսմին նաև—ես այս առանձնապէս եմ շեշտում—մենք պէտք է արձագանք տանք միւս վարչութիւնների բոլոր այն ձեռնարկութիւններին, որոնք միևնոյն նպատակին են հետամուտ: Զգտելով այդ նպատակին, չը պէտք է ի հարկէ մոռանալ, որ ֆինանսների մինիստրութեան վրա ընկած է խոշոր պատասխանատուութիւն բիւջէի հաւասարակշռութեան համար: Միշտ հարկաւոր է յիշել, որ բարի ձեռնարկութիւնները օգուտ կը բերեն միմիայն կանօնաւոր դրված տնտեսութեան մէջ: Բովանդակ կուլտուրական աշխարհը զարմացած ականատես եղաւ, թէ ինչպէս Ռուսաստանը ապաքինվեց կրած զրկանքներից: Մենք ականատես ենք այժմ ամբողջ մեր գիւղատնտեսական կեանքի վերին աստիճանի զարգացման, արդիւնաբերութեան համատարած զարգացման և մեր առևտրական շրջանառութիւնների հանապազօրեայ աւելացման, իսկ դրա հետ միասին մենք գիտենք թէ՝ մեր հայրենիքը ինչպիսի տակաւին անեղծ հարստութիւններ է պարունակում իր մէջ, որոնք սպասում են աշխատանքի ու դրամագլխի:

«Գիտենալով ու բարձր գնահատելով ֆինանսների մինիստրութեան պաշտօնեաների յատկութիւնները, որոնց հետ ես վաղուց եմ ծանօթ իմ երկարամեայ ծառայութեանս ժամանակից, ես չեմ կասկածում, որ մենք անսպառ եռանդով, խղճմտանքով կը հետևենք մեզ առաջադրված նպատակներին: Ես համոզված եմ, որ ձեռնարկելով Աստուծոյ ողորմութեամբ ու խորին հաւատով առ Ռուսաստանի հզօրութիւնն ու ռուս ժողովրդի բացառիկ ընդունակութիւնը՝ մեր համերաշխ միացեալ աշխատանքին, մենք մեր բոլոր ոյժերը կը լարենք, որպէսզի արդարացնենք Թագաւոր Կայսրի վստահութիւնը՝ իրականացնելու Նորին Կայսերական Մեծութեան առաջադրութիւնները ի բարեկեցութիւն մեր սիրեցեալ հայրենիքի»:

Ցիշեալ ճառից յետոյ մինիստրի օգնական Նովիցկին, պատասխանելով բոլոր ներկայ եղողների կողմից, խնդրեց մինիստրութեան կառավարչին առ ոտս Թագաւոր Կայսրի արկանել ֆինանսների մինիստրութեան բոլոր պաշտօնեաների հաւատարմութեան զգացմունքները:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Մոսկվայից հեռագրում են, որ այնտեղ հայկական մի հաւաքոյթի մէջ Թիւրքաց պարլամենտի անդամ Վռամեանը զեկուցում է կարդացել թիւրքահայերի դրութեան մասին:

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ «Մ. և Ա.» կոմիտէտը համաձայնեց տալ պարլամենտում 16 հայ պատգամաւորի տեղ:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Առաւօտը տեղս հասաւ Վարշավայի գեներալ-նահանգապետ Սկալոնի մարմինը:

Դագաղի ետևից տանում էին 9 դիակառք պսակներով լի: Դագաղի վրա դրված էր Նոցին Մեծութիւնների կողմից մատուցված ծաղկեպսակը: Մարմինը ամփոփվեց Վոլկովի գերեզմանատանը:

Բարձրագոյնս հաճութիւն եղաւ, որպէսզի ժող. լուսաւորութեան մինիստրի օգնական բարոն Տաուբէն ընդունէ Հաագայի միջազգային իրաւունքի ճեմարանի և նրա կարգադրիչ խորհրդի անդամի կոչումը:

Թագաւոր Կայսրը իր հովանաւորութեան տակ առաւ Պետերբուրգում գումարվող 11-րդ միջազգային աշխարհագրութեան կոնգրէսը:

Թագաւոր Կայսրին բաղդ ունեցաւ ներկայանալ ու յանձնել իր հաւատարմագրերը աւստրո-ունգարական նոր դեսպան կոմս Սապարին:

Սենատում քննվեց իշխան Դադիանիի և միւսների վճռաբեկ բողոքը, որոնց Թիֆլիսի դատաստանական պալատը դատապարտել է ժամանակը աշխատանքների իշխան Դադէշկէլիանիին սպանելու գործի առիթով: Սենատը որոշեց գործը փոխադրել սենատի դեպարտամենտը՝ լուծելու համար այն սկզբունքային հարցը, թէ ո՞ր աստիճանի օրինական էր Թիֆլիսի դատաստանական պալատի կազմը, որը և քննեց գործը:

Պետերբուրգ.—Այսօր ստատս-սեկրէտար կոմս Կոկովցէվը ֆինանսների մինիստրի պաշտօնը թողնելու առիթով հրաժեշտ տուեց մինիստրութեան պաշտօնեաներին մինիստրութեան մեծ դահլիճում:

Կարլսրուհէ.—Բադէնի պրինցուհու թաղմանը եկել են Մեծ Իշխան Գէորգի Միխայլովիչը, Վիլհէլմ կայսրը, Բրաունշվէյգի դուքսը, Օլդէնբուրգեան մեծ դուքսը և ուրիշ բարձր անձինք: Առաւօտեան պալատական ժամատանը կատարվեց հոգեհանգիստ: Փետրվարի 7-ին մարմինը կը փոխադրվի Բադէն-Բադէն՝ հողին յանձնելու համար:

Բերլին.—Րէյխստագում ծովային նախահաշւի քննութեան ժամանակ կենտրոնի պատգամաւոր Էրցբերգէրը յայտնեց, որ Գերմանիան պէտք է պատրաստ լինի նկատի առնելով Ռուսաստանում ներկայումս ձեռք առնվող միջոցները: Հռետորը ուրախալի չէ գտնում այն, որ Ռուսաստանում ծանրութեան կենտրոնը փոխադրված է Բալտիկ ծով: Պատգամաւորը յայտնեց, թէ նրան պարզ չէ, թէ ինչո՞ւ գերմանական ֆիր- [illegible]

Թէհրան.—Ի յաւերժացումն շահի թագադրութեան, մտադրութիւն կայ հիմնել Թէհրանում առաջին օրերի դատարանը: Թագադրութեանը սպասվում է երիտասարդ շահի մայրը Օդեսսայից:

Հռոմ.—Ստեֆանիի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Սանջուլիանօն ապրիլի 1-ին փոխ-այցելութիւն է գործելու Բերխտոլդին Աբբացիա և վերադառնալու է ապրիլի 7-ին:

Բերլին.—Պրուսական լանդտագը երկու օրվայ քննութիւնից յետոյ ցանկութիւն յայտնեց, որպէս զի կառավարութիւնը եռանդով կռիւ մղէ ամբողջ երկրում աճող անբարոյականութեան դէմ: Լանդտագի պահպանողական անդամները խստագոյնս քննադատեցին Բերլինի կեանքի պայմանները, որ գիշերները հանդիսանում է ամենամռութ բիծ Գերմանիայում: Ներքին գործերի մինիստրութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնեց կրճատել գիշերային պանդոկների թիւը:

Տօկիօ.—Դատական քննութիւնը պարզեց, որ վաճառումների մէջ մեղսակից են ծովային մինիստրութեան պաշտօնեաներից շատերը: Սպասվում է հսկայական դատավարութիւն: Պրեմիէրի հրաժարականը համարեա վճռված է:

Սիդնէյ.—Մի շաբաթից աւելի է, որ մսավաճառների գործադուլը շարունակվում է: Երէկ ոստիկանութեան հսկողութեան տակ բացվեցին երկու խանութ, ուր աշխատում են տէրերը: Ամբոխը գրոհ տուեց խանութների վրա: Տեղի ունեցան խոշոր անկարգութիւններ: Ոստիկանութիւնը վերականգնեց կարգ ու կանոնը:

Կապհաիտի.—Ապստամբների զօրքերը ծանր կորուստ ունեցան Գրանտ-Րիվէրէ-Լիմբէի մօտ: Ապստամբների գեներալ Պօլը սպանվեց:

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

6 փետրվարի

Եանինա.—Հոլլանդացի օֆիցերների և Քէսիմ-բէյի հրամանատարութեան տակ գտնվող զօրամասը գրաւեց երեք գիւղ յունական շրջագծում: Ցոյն զօրքերի մօտենալու ժամանակ ալբանները փախան, ձգելով 20 հրացան:

[illegible]

... պետութիւնների կողմից:

Լոնդոն.—Թագաւորը պրինց Վիդին շնորհեց Վիկտորիա շքանշանի մեծ խաչը: Թագաւորի մօտ նախաճաշելուց յետոյ, Վիդը այցելեց Գրէյին, ճաշեց գերմանական դեսպանատան մէջ և երեկոյեան մեկնեց Պարիզ:

Րէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն, պրինցը գոհ է Թագաւորի ընդունելութիւնից և Գրէյի հետ ունեցած իր զրոյցից:

Պրինց Վիդն այցելեց նաև ռուսաց դեսպան Բէնկենդօրֆին և ցաւակցութիւն յայտնեց, որ անկարող է այցելել Պետերբուրգ՝ Ալբանիա շտապելու պատճառով: Պրինցը յայտնեց, որ հէնց որ հնարաւորութիւն ունենայ մեկնել Ալբանիայից, անպայման կայցելէ Պետերբուրգ:

Պարիզ.—Եկաւ պրինց Վիդը և այցելեց գերմանական դեսպանին և Դումէրգին ու Պուանկարէին. վերջինս հրաւիրեց նրան նախաճաշի:

Աթէնք.—Աթէնքի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, գերմանական կայսրը Կորֆու է գալու գարնանը, Ցունաստանում կանցնէ մօտ վեց շաբաթ և հաւանօրէն կայցելէ Օլիմպիա: Պնդում են, թէ կայսրն այցելելու է նաև Աթէնք:

Պարիզ.—«Matin»-ի ասելով, Ֆրանսիան համաձայնել է յունական 350 միլիոն ֆրանկի փոխառութեան. 175 միլիոնը բաց կը թողնվի ապրիլին, մնացածը՝ տարվայ վերջին:

[illegible] կողմերը, և խորհուրդ դէպի այս կամ այն ուղղումը—ահա կը գայ մի ժամանակ, որ ինքներդ էլ կը զարմանաք, թէ ինչպէս այդ փոփոխութիւնը կատարվեց, ինչպէս մեր մեռելային թմրած կեանքը տանելի դարձաւ:

Այդ բոլորի համար հարկաւոր է սէր դէպի գործը, յամառ աշխատանք և ուրիշ ոչինչ:

Սագանդարեան

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—

Մոսկվայի մի խումբ «սօյուզնիկներ» դիմեցին Պետերբուրգի Միքայէլ Արխանգէլի գլխաւոր պալատին գանգատվելով Լազարեան արևելեան լեզուների ճեմարանի վերատեսչի և նրա օգնականի դէմ: Սօյուզնիկները մեղադրում են վերատեսուչ Գիդուլեանովին և նրա օգնական Կարապետ Կոստանեանին նրանում, որ նրանք վարում են հակառուսական քաղաքականութիւն և ճեմարանի «սանձը բաց են թողել»:

Սօյուզնիկները, ի միջի այլոց, իրանց գանգատագրի մէջ գրում են. «Հայ Կոստանեանը—ճեմարանի տեսուչը—երևաց խոռամանկ սեպարատիստ, երդուեալ կադէտ և չէ սիրում այն, ինչ որ ռուսական է: Հէնց այդ մարդուն էլ վստահացել է Գիդուլեանովը ճեմարանը, մեկուսացնելով իրան գործերի տնօրինութիւնից և իր բոլոր ժամանակը նուիրելով համալսարանին: Ճեմարանում ծառայութեան մէջ ոչ մի աջակողմեան պրօֆէսօր չը կայ»:

Ապա սօյուզնիկները գանգատվում են Մոսկվայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Տիխոմիրովի անգործ լինելու դէմ, որ «ոչ մի միջոց ձեռք չէ առնում վերացնելու այդ վտանգաւոր երևոյթները»:

Միքայէլ Արխանգէլի գլխաւոր պալատը վճռել է ձեռք առնել համապատասխան քայլեր ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գարեգին վ.-ի դասախօսութիւնը

Գանձակ, 6 փետրվ.

Տեղս է եկել Գարեգին վարդ. Յովսէփեանցը և ամսիս 10-ի երեկոյեան քաղաքային ակումբում կարդալու է դասախօսութիւն հայկական մանրանկարչութեան մասին և դասախօսութեան ընթացքում ցոյց է տալու մոգական լապտերով բազմաթիւ գունաւոր մանրանկարներ, ի միջի այլոց նաև Բագրատունեաց և Ռուբինեանց թագաւորների, թագուհիների, իշխանների, կաթողիկոսների պատկերներ, նկարված իրանց ժամանակի նկարիչների ձեռքով: Այս դասախօսութիւնը ունեցել է ունկնդիրների ահագին բազմութիւն մայրաքաղաքներում,

[illegible]

(palimpsest) ձևագիր

Տ.

Նոր հոգաբարձութիւն

Արմաւիր, 31 յունվարի

[illegible] տեղիս եկ.-ծխ. հոգաբարձութեան ընտրութիւնը: Ընտրվեցին և հաստատվեցին իրանց պաշտօնում՝ բժ. Սէֆէրեան, փաստաբան Զաւադ-բէկ Բալուղեան, Գասպարեան և Գ. ք. Սէֆէրեան:

Ընտրութեան ժամանակ դպրոցների աւ. ուսուցիչ Լ. Գեանջեցեանի զեկուցումից երևաց, որ օրիորդաց դպրոցը իր 5-ամեայ դասընթացքով անկարող է տարածել հայ լեզու Արմաւիրի մատաղ սերնդի մէջ: Նա յայտնում է, որ Արմաւիրի համար հարկաւոր է 6-ամեայ, 7-ամեայ դասընթացքով օր. դպրոց, որովհետև աշակերտուհիները դեռ նոր են սկսում քիչ թէ շատ ազատ կարդալ ու պատմել, երբ ստիպված են լինում դպրոցը թողնել: Ցայտնեց, որ դպրոցը կարիք ունի աւելի հարուստ գրադարանի, որտեղից կարողանային օգտվել ոչ միայն աշակերտուհիները, այլ և աւարտողները և առհասարակ կողմնակի անձինք: Դպրոցը չունի ֆիզիքական կաբինէտ, լաւ քարտէզներ, պատկերներ, մօդելներ և առհասարակ դպրոցական իրեր, որոնցով կարելի լինի, մանաւանդ ստորին բաժիններում, դասաւանդութիւնը անել առարկայական-երազննական մեթօդով, մի բան, որ անհրաժեշտ է օտարախօս աշակերտներ ունեցող դպրոցների համար:

Այս երեք գլխաւոր կէտի վրա հրաւիրվեց նորընտիր հոգաբարձուների ուշադրութիւնը:

Զ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Փետրվարի 6-ին, I արական գիմնազիայի շինութեան մէջ, հոֆմէյստեր Ն. Լ. Պետերսոնի նախագահութեամբ կայացաւ Թիֆլիսում պոլիտեխնիկում կառուցող գլխաւոր կոմիտէտի անդամների նիստը: Ներկայ էին 40 անդամ, որոնց թւում և Անդրկովկասի զանազան քաղաքների քաղաքագլուխներ: Ուսումնարանական շրջանային հոգաբարձուն կարդաց մի զեկուցում, որից երևում է, որ պոլիտեխնիկումը ունենալու է 4 բաժանմունք՝ մեխանիկական, քիմիական, գիւղատնտեսական և տնտեսական: Պոլիտեխնիկումի հոգաբարձական կազմի մէջ պիտի մտնեն հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ և պոլիտեխնիկումի օգտին գումարներ նուիրաբերողներ: Հոգաբարձական կազմը բաղկացած է լինելու 15 հոգուց:

◆ Երէկ փետրվարի 6-ին կոմսուհի Ե. Ա. Վօրօնցօվա-Դաշկօվային ներկայացաւ վրաց հոգևորականութեան պատգամաւորութիւնը և շնորհակալութիւն յայտնեց կոմսուհուն՝ թեմական օրիորդաց դպրոցը հովանաւորելու համար: Նոյն պատգամաւորութիւնը այդ օրը ներկայացաւ շտաբ[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ՆՐԱ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ

II

Հայ գաւառական կեանքի մտաւորական ու կենսունակ, շարժիչ ույժ է համարվում և ուսուցչութիւնը, որը հանդէս է գալիս իբր դաստիարակ մատաղ սերնդի, երբ գաւառի [illegible]

ուսումնասիրողի առաջ նորանոր աշխարհներ, տեսարաններ կարող է ցուցադրել:

Սակայն ահա դպրոցների վերաբացումը թեակոխեց իր 10 տարին, և գաւառը այդքան ուսուցչական խմբեր իր ծոցում պահելով հանդերձ՝ բաղդ չունեցաւ ամենափոքր ուսումնասիրութիւն անգամ տեսնելու, նկատելու մի շարժում, որով գաւառական մթնոլորտը մի քայլ առաջ ընթանար իր ընկած դրութիւնից: Բացառութիւններ կարելի է մատնանշել, որտեղ ուսուցչութիւնը շատ թէ քիչ, ույժերը ներածին չափ կեանք է ցոյց տուել, սակայն այդ էլ այնքան աննշան ու չնչին, որ ընդհանուր մեռելութեան մէջ չեղածի է հաւասարվում ու շուտով չքանում:

Ուսուցչութիւնը գաւառում չունի ընդհանուր աշխատանքով առաջ մղելու մի նպատակ. ամեն ոք քաշված իր գիւղը, միանգամայն կտրված ու առանձնացած կեանք է վարում և շատ անգամ 3 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող ընկերներն անգամ իրար անծանօթ, իրարից հեռու: Սա կատարեալ դատապարտելի մի արատ է մեզ համար և նոյնիսկ անբարեխղճութիւն:

Այդ ինչպէս է, որ ուսուցիչը գիւղում, յարելով, թև ու թիկունք տալով գոյութիւն [illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

VI

[illegible]

նալու: Բայց այդ վայրկեանին նա Պիէրետտայի վրա նկատում է պսակադրութեան ծածկոցը և սարսափահար յետ է մղվում: Սակայն Պիէրետտան եկել է Պիէրոյի հետ միասին թունաւորվելու և թոյնը բերել է հետը: Կեանքը չը միացրեց նրանց, թող միացնէ մահը:

Պիէրօն համաձայնվում է մեռնել իր սիրեցեալի հետ: Բայց Պիէրետտայի մէջ յանկարծ կեանքը յաղթանակում է: Նա ապրել է ուզում, տատանվում է: Պիէրօն թունաւորվում է մենակ և մեռնում, սրուակը մնացել թոյնի հետ ձգելով մի կողմ: Պիէրետտան զուր թոյն է փնտռում ընդունելու համար: Մահվան սարսափը տիրում է նրան, և նա սոսկալով՝ փախչում է Պիէրոյի սենեակից:

Վարագոյրը ընկնում է:

Տպաւորութիւնը զօրեղ չէ: Բայց ահա երկրորդ արարուածը: Հարսանիքի հանդէս է Պիէրետտայի հօր տանը: Ի՜նչ սքանչելի դահլիճ, ի՜նչ հարուստ հագուստներ, ի՜նչ շքեղ դեկօրասիօն, ի՜նչ ահագին բազմութիւն դերասան ու դերասանուհիների և ստատիստների:

Այս բոլորը շոյում է մարդու հայեացքը այնպէս, ինչպէս մի սքանչելի ժանրային նկար այն տարբերութեամբ, որ նկարը անշունչ է, իսկ այստեղ կեանքը եռում է կենդանի և վառվռուն շարժումների մէջ:

Առլեկինը, Պիէրետտայի փեսացուն, մռայլ պտտում է պարող, զուարճացող և շամպանիայի գաւաթները դատարկող հանդիսականների մէջ: Նա փնտռում է հարսնացուին, պսակադրութեան ժամն է: Հարսնացուն չը կայ: Ո՞րտեղ է: Ահա Առլեկինի կատաղութիւնը քանի գնում՝ սաստկանում է: Նա յարձակվում է Պիէրետտայի ծնողների վրա, վիրաւորում է նրանց, կատաղում է հիւրերի դէմ, խլում է երաժիշտներից մէկ-մէկ նրանց գործիքները, ջարդում, փշրում: Նա կատաղի առիւծ է:

Ես չը գիտեմ՝ Ա. Զաբրօվը լա՞ւ դերասան է թէ միջակ, բայց նրա խաղն այդ տեսարանում ինձ վրա խոր տպաւորութիւն գործեց, ցնցվելու չափ:

Վերջապէս, ահա Պիէրետտան՝ գունատ ու ուժասպառ, սարսափից դէմքն աղաւաղված:

Առլեկինի կատաղութիւնը մի կերպ մեղմացնելով, նա սկսում է պարել նրա հետ մի կատաղի պար, որ երաժշտութեան հետ միասին տարօրինակ, բայց զօրեղ տպաւորութիւն է գործում: Երևում է մահացած Պիէրոյի ուրուականը: Պիէրետտան ահաբեկված թողնում է Առլեկինին և վազում ուրուականի ետևից: Հանդիսականները վայրենի շփոթութեան մէջ վազում են դէպի հարսն ու փեսացուն: Բայց Առլեկինը ձեռի մի շարժումով պահում է նրանց և կիսախելագար վազում է Պիէրետտայի ետևից:

Այս ամբողջ արարուածի տպաւորութիւնը սկզբից մինչև վերջը զօրեղ է: Իսկական կատարեալ է:

Երրորդ արարուածը աւելի զօրեղ է, թէև ոչ երկրորդի չափ շքեղ աչքի համար:

Դարձեալ Պիէրոյի սենեակն է:

Մեռած Պիէրօն պառկած է յատակի վրա: Սենեակը լուսաւորված է աղօտ մոմերով: Գալիս է Պիէրետտան, նրա ետևից Առլեկինը:

Ցատակի վրա ընկած է ծածկոյը: Պիէրետտան վերցնում է նրան և ուզում է տալ Առլեկինին, բայց, տեսնելով նրա դէմքը, սարսափած յետ է կանգնում: Առլեկինին պաշարել է մահվան սոսկումը: Պիէրոյի դիակը նրան ցոյց է տալիս իր խայտառակութիւնը: Այո, Պիէրետտան դաւաճանել է նրան: Առլեկինը տանջվում է և՛ խանդից և անպատուութեան զգացումից: Բայց շուտով տանջանքը տեղի է տալիս վրիժառութեան զգացմանը: Նա բարձրացնում է Պիէրոյի սառած դիակը, չարախնդութեամբ նայում է նրա երեսին: Ցետոյ նստեցնում է մեռելին բազկաթոռի վրա:

Սեղանի վրա դրված է մի կուլա և երկու գաւաթ: Առլեկինը լցնում է գաւաթները, մէկը սեղմում է Պիէրոյի քարացած ձեռքի մէջ, միւսը տալիս է Պիէրետտային և ստիպում է, գաւաթ գաւաթի զարկելով իր սիրեցեալի հետ, խմել: Պիէրետտան սարսափից քարացել է: Ուրուականի պէս է շարժվում: Առլեկինը, սիրուց և խանդից խելակորոյս, յարձակվում է Պիէրետտայի վրա, ուզում է նրան գրկել, համբուրել և խեղդել իր գրկում: Պիէրետտան զզուանքով և ատելութեամբ հրում է նրան:

Առլեկինը կատաղած դուրս է վազում: Նա գիտէ ինչ անել: Նա կը մղէ կեանքը մահվան գիրկը, թող նրանք միախառնվեն: Նա փակում է իր ետևից դուները:

Պիէրետտան մնում է բանտարկված Պիէրոյի դիակի հետ: Ի՜նչ սոսկալի ընկերութիւն մի ջահահաս աղջկայ համար: Պիէրետտան ճիգն է անում բաց անել դուները, չէ կարողանում: Նա աշխատում է կոտրել լուսամուտները, չէ կարողանում: Նա խելագարվում է: Արդէն նրա հոգին քայքայվել է, մարմինը հիւծվել, արդէն նա մեռած է և մեռնում է:

Դերասանուհի Կօօնէնը այդ սարսռեցուցիչ տեսարանը տարաւ անկշտամբելի:

Վարագոյրն ընկաւ երաժշտութեան վերջին հնչիւնների հետ, և ես ապշված դուրս եկայ թատրոնից:

Ինչպէս տեսնում էք, Շնիցլերի այդ գործը խորութիւն չունի, բայց, այնու ամենայնիւ, դա լուրջ հեղինակի և բեմը լաւ [illegible]

օֆիցէրի կին տիկին Պօպօվային՝ շնորհակալութիւն յայտնելու Թեմական դպրոցի օգտին նրա կազմակերպած ներկայացման համար, որը 4000 ռուբ. զուտ արդիւնք է տուել։

◆ Վաղը, փետրվարի 8-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին քաղ. տան մէջ կը կայանայ մասնաւոր խորհրդակցութիւն վարչութեան անդամ ընտրելու մասին։

◆ Հինգշաբթի, փետրվարի 6-ին, Հաւլաբարի հասարակական ակումբը նոր, սեփական շինութեան մէջ տեղաւորվելու առիթով տուեց մի մեծ երեկոյթ, որին հրաւիրված էին բացի ակումբի անդամներից նաև բազմաթիւ հիւրեր՝ դումայի ձայնաւորներ, հասարակական գործիչներ, մամուլի ներկայացուցիչներ և այլք։ Երեկոյթը սկսվեց ժամը 9-ին կօնցերտային-գրական բաժնով, որին մասնակցեցին երաժիշտներ, երգչուհիներ և հայ արտիստներից Վ. Փափազեան և երգիչ Տ. Նալբանդեան։ Համերգից առաջ ակումբի աւագների խորհրդի նախագահ բժշկ. Իգիթեան մի համառօտ զեկուցումն արեց ակումբի ծագման և 4-ամեայ գործունէութեան մասին։ Երևաց, որ ակումբը եղել է ոչ միայն կլուբ, սովորական իմաստով, այլև մի շրջան, ուր քննվել և մշակվել են Հաւլաբարին վերաբերեալ մի քանի կուլտուրական ձեռնարկութիւններ, ինչպէս իգական պրօգիմնազիայի բացումը, ծրագիրը՝ կառուցանել ժողովրդական տուն և լսարան՝ ակումբին կից, բանալ փոխադարձ վարկի ընկերութիւն և այլն։ Ապա հիւրերին առաջարկվեց ընթրիք։ Սեղանի կառավարիչ ընտրվեց ուպրավայի անդամ Ժուրուլին։ Ընթրիքն անցաւ շատ ուրախ. առաջարկվեցին բազմաթիւ կենացներ՝ ակումբի բարգաւաճման, քաղաքային ինքնավարութեան, Հաւլաբարի ժողովրդի, գեղարուեստի, մամուլի բարգաւաճման համար։ Հիւրերը մեկնեցին գիշերվայ ժամը 3-ին։ Ակումբը ձեռք է բերել սեփական շինութիւն, որ վերանորոգութեան, կահաւորման հետ միասին նստել է մօտ 70,000 ռուբլի։

◆ Քաղաքային վարչութեան վերահսկիչը երևան է հանել մեծ անկարգութիւններ առևտրա-տնտեսութեան գործի մէջ։ Երկուշաբթի օրը այդ մասին հարցապնդում կը լինի դումայում։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը մի զեկուցում է մտցնելու դուման, նախկին քաղաքագլուխ Ա. Ս. Մատինեանին Թիֆլիսում արձան կանգնեցնելու համար, ի նկատի ունենալով նրա քաղաքին մատուցած ծառայութիւնները և առատաձեռն նուիրաբերութիւնը։ Արձանի ծախք հաշւում են 10,000 ռուբլի։

◆ Փետրվարի 5-ին Թիֆլիս ժամանեց անդրկովկասեան երկաթուղիների նոր կառավարիչ Վ. Ա. Վասիլևսկի։ Կայարանում նրան դիմաւորեցին երկաթուղային վարչութեան պաշտօնեաները և ծառայողները։

◆ Երրորդ քաղաքամասի պրիստաւ Դուշինսկին Թիֆլիս բերվող և Թիֆլիսի շուկաներում վաճառվող իւղերից և ուրիշ տեսակ մթերքներից տեսակներ է ուղարկել լաբօրատօրիա, քննութեան ենթարկելու համար։

◆ Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկ. կազմակերպութեամբ իր բնակարանում, փետրվարի 8-ին, շաբաթ օրը տեղի կունենայ ընթերցանութիւն մանուկների համար։ Տիկ. Ս. Ս. Այթոցեանը ցերեկվայ. ժամը 4-ից մինչև 5-ը ռուսերէն լեզուով կը կարդայ «Сокровище горъ». իսկ կիրակի օրը, փետրվարի 9-ին, նոյնպէս տիկ. Այթոցեանը ցերեկ. ժամը 10-ից մինչև 11-ը, հայերէն լեզուով՝ «Երիտասարդ իշխան»։ Նոյն օրը տիկ. Գօրնին ժամը 11-ից մինչև 12-ը վրացերէն լեզուով կը կարդայ «Առողջութեան ծառ»՝ մանուկների համար։ Իսկ մեծերի համար բժիշկ Ա. Գ. Մխիթարեան երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 6-ը հայերէն լեզուով կը կարդայ վեներական հիւանդութիւնների մասին։ Ընթերցանութիւնների հետ զուգընթաց ցոյց կը տրվեն պատկերներ։ Մուտքը ձրի է։

◆ Ներկայումս եպիսկոպոս Պիմենը եռանդագին կերպով վերաքննում է Թիֆլիսի միջին և ստորին դպրոցների կրօնի դասաւանդութիւնը։

◆ Կիրակի, փետրվարի 9-ին, երաժշտական դպրոցի դահլիճում Ի. Ֆ. Պալմօվը դասախօսութիւն կը կարդայ Վ. Մ. Գարշինի մասին։ Դասախօսութիւնը կը սկսվի ցերեկվայ ժամը 12-ին։

◆ Ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը նշանակված է կիրակի, փետրվարի 9-ին։ Եւ որովհետև Ժողովրդական Տունը Ընկերութեան տրամադրութեան տակ է դրված այդ օրը մինչև ցերեկվայ ժամը 1-ը, ուստի ցանկալի է, որ ժողովրդ. համալսարանի ընկերութեան անդամները, գիտակցելով քննվող խնդիրների լրջութիւնը, ներկայ լինեն առաւօտեան ժամը 9-ից։ Ինչպէս յայտնի է, այդ օրը լինելու են վարչութեան լրացուցիչ և վերաս. յանձնաժողովի անդամների ընտրութիւնները։

◆ Այսօր, երեկ. ժամը 8-ին, նշանակված է Հայոց Ազգագրական Ընկ. աշխատակից-անդամների փակ նիստը, լսելու փիլիսոփայութեան դոկտոր Միսակ Խոստիկեանի զեկուցումը՝ յունական փիլիսոփայութիւնը Հին-Հայաստանում նիւթի մասին։ Նիստին կարող են ներկայ լինել և ընկերութեան միւս անդամները, եթէ հետաքրքրվում են այս զուտ մասնագիտական նիւթով։

◆ Պ. Գ. Մելիքօվ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկ. նուիրել է 268 կտոր գիրք։

◆ Ասում են, որ Թէլաւի գաւառի Կվեմօ Խոդաշնի գիւղում ապրում է մի կին, որը այժմ 160 տարեկան է։

◆ Թիֆլիսում գործող Զարեչնիի ռուս դրամատիկական խմբի ադմինիստրատոր Ա. Վ. Սվետլօվսկի թոյլ է տուել իրան գաղտնի զեկուցումն ուղարկել ոստիկանութեան դեպարտամենտին, որ Թիֆլիսի Ժողովրդական Տանը ռուսական սեկցիան ներկայացնում է այնպիսի պիէսներ, ինչպէս «Мятежники» և այլն, որոնք չը կան ժողովրդական թատրոններում խաղացվող թոյլատրված պիէսների ցուցակում։ Ցետոյ գրական դատեր են լինում «Ревность» պիէսայի մասին և այլն. այդ թատրոնը չէ համապատասխանում իր կոչման և նրա գլուխ են կանգնած հրէաները։ Ոստիկանութեան դեպարտամենտը Թիֆլիսի նահանգապետից բացատրութիւն է պահանջել։ Ներկայումս նահանգապետը առաջարկել է ոստիկանապետին և քաղաքագլխի պաշտօնակատարին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ ներկայացնել իրան։ Ժողովրդական Տանը վերահսկում է մի առանձին մասնախումբ, որի կազմի մէջ են մտնում քաղաքագլուխը, ներկայացուցիչներ քաղ. վարչութիւնից, եղբ. Զուբալօվներից, հայ և վրաց դրամատիկական ընկերութիւններից։ Ինչպէս յայտնի է, այդ թատրոնը զուտ ժողովրդական բնաւորութիւն չէ կրում, որովհետև տեղերի գները հասնում են մինչև 1 ռուբլու։ Սվետլօվսկիի հաղորդութեան պատասխանի մշակումը յանձնված է Ժողովրդական Տանը վերահսկող մասնախմբին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ, լուրերի համաձայն, գինւորական մինիստր գեներալ Սուխոմլինօվը նշանակվում է Վարշավայի գեներալ-նահանգապետ։ Զինւորական մինիստրի պաշտօնը տրվելու է գեներալ Ռենենկամպֆին կամ Կիևի զինւ. շրջանի հրամանատար գեն. Իվանօվին։

◆ Մի վերսիայով՝ ժող. լուս. մինիստր Կասսօյի դրութիւնը ներկայումս այնքան կայուն է, որ նա չի էլ մտածում հրաժարականի մասին. միւս վերսիայով՝ շուտով նա մեկնելու է արտասահման և յետոյ հրաժարվելու է։

◆ Զելիմ-խանին սպանող պօրուչիկ Քեբիրօվը ներկայումս Պետերբուրգում շրջապատված է ուժեղ պահակախմբով, որովհետև Զելիմ-խանի ազգականներից 4 հոգի երդվել են վրէժ լուծել Քեբիրօվից, որի համար և մեկնել են Պետերբուրգ։

◆ Ներքին գործերի մինիստր Մակլակօվը առաջարկել է հոգևոր գործերի ատեանի կառավարիչ Մենկինին ներկայացնել իր կարծիքները Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւններին վերաբերող կանոնները վերափոխելու մասին այն մտքով, որպէսզի ռուսահայերի մասնակցութիւնը ընտրութիւններին աւելի ընդլայնվի։

◆ Պետերբուրգում բացվել է 1913 թ. լոյս տեսած մամուլի արտադրութիւնների 6-րդ հերթական ցուցահանդէսը։

◆ Յունվ. 28-ին լրացաւ ռուս գրող Ֆ. Սօլօգուբի գրական գործունէութեան 30-ամեակը, սակայն գրողը տօնակատարումից խուսափեց։

◆ Պետերբուրգում բացված նացիօնալիստների համագումարին մասնակցում են 500 հոգի։

◆ Կիևում պաշտօնապէս արգելվեց տօնել Շևչենկօյի յիշատակը։

◆ Նոր պրեմիէր Գօրեմիկինը դէմ է այն աղմուկին, որ հանում են աջակողմեանները Կիևում գտնված սպանված երեխայի պատճառով։ Մինիստր Շչեգլօվիտօվը պաշտպանում է աջակողմեաններին, որոնց մտադրութիւնն է նորից հրէաներին մեղադրել ծիսական սպանութեան մէջ։ Այդպիսով տարաձայնութիւն գոյութիւն ունի Գօրեմիկինի և Շչեգլօվիտօվի միջև։

◆ Գօրեմիկինը կողմնակից է, որպէսզի կաբինէտը լաւ յարաբերութիւններ ունենայ Պետական Դումայի հետ։ Պրեմիէրին կողմնակից են բոլոր մինիստրները, բացի ներքին գործերի մինիստր Մակլակօվից։

◆ Նոր պրեմիէր Գօրեմիկինը այցելեց Պետական Դումայի նախագահ Ռօդզեանկօյին։

◆ «Новое Время»-ն իր խմբագրական «Объединенiе власти» յօդուածում գրում է. «Դէպի Պետ. Դուման եղած պօզիցիայի անյուսալիութիւնը, այն՝ որ նրան չեն արձակում և միևնոյն ժամանակ այնպէս են ձեւացնում, որ իբր թէ նա չը կայ—ակնյայտ է։ Այժմ, ֆինանսների նոր մինիստրի անունով Բարձրագոյն Գահից արձակված կայսերական գրութեան մէջ միանգամայն պարզ ցուցում է արված ժողովրդական ներկայացուցիչների կառավարական անօրմալ անգիտացութեան վրայ։ Դումային մօտենալու ձգտման և երկրի բարօրութեան համար տեղական մարդկանց ողջ փորձառութիւնից օգտվելու անհրաժեշտութեան մէջ, այն մարդկանց, որոնք կոչված են օրէնսդրութեան գործին, կառավարական իշխանութիւնը յանձին իր գլխաւոր առաջնորդի պէտք է օրէնսդրական պալատներին միանալու կէտեր որոնի։ Դրա մէջ է օրէնսդրական նորմալ աշխատանքների գրաւականը։ Այստեղ է նախկին փակուղուց ելնելու ճանապարհը, որի մէջ գտնվում էին Դուման և մինիստրների խորհուրդը նախկին նախագահի օրով»։

◆ «Нов. Время»-ն հաղորդում է, որ այս օրերս Պետ. Դուման կը մտցվի զինւորական մի ծրագիր, որ կապ ունի խոշոր վարկերի յատկացման հետ։ Այդ ծրագիրը Դումայում անցկացնելը նոր պրեմիէրի մօտաւոր գործը պիտի հանդիսանայ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Փետրվարի 5-ին, Գանձակի բնակիչ Վարդան Թարասեան յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր բնակարանից իր և մօր բացակայութեան միջոցին գողացվել են 8 ր. արժողութեամբ զանազան իրեր։ Քննից պարզվեց, որ այդ իրերը գողացել է նրա քոյրը և ամուսնու հետ միասին ուղևորվել Երևան։

◆ Փետրվարի 6-ին, երեկոյեան, Դիղոմի մի գիւղացի խմեց քացախի էսենցիա իրան թունաւորելու նպատակով։ Նա տարվեց Միքայէլեան հիւանդանոց, ուր հարկ եղած միջոցները գործադրվելուց յետոյ, նա ուշքի եկաւ։ Ինքնաթունաւորման պատճառները անյայտ են։

◆ Վակէ արուարձանում ապրող կօլեժսկի ասսեսոր Լևան Ցիսկարօվ, փետրվարի 6-ին յայտնեց ոստիկանութեան, որ այդ օրը իր բնակարանից գողացել են 120 ր. արժողութեամբ զանազան իրեր։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՊՐՕՖԵՍՕՐ Կ. Ս. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գիտենք, Թիֆլիսեցի հայազգի Կ. Ս. Աղաջանեան (Զգրաշէն եկեղեցու հանգուցեալ Սարգիս աւագ քահ. Աղաջանեանի անդրանիկ որդին) ստացել է պրօֆեսօրի ամբիոն Վարշավայի համալսարանում։

Արդ, ինչպէս հաղորդում է մեզ Վարշավայից բժշ. Գ. Հայրապետեանը, յունվարի 21-ին, Վարշավայի համալսարանի ակտային դահլիճում, ներկայութեամբ ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի, համալսարանի ռեկտորի, պրօրեկտորի, դեկանների, պրօֆեսօրների, մասնաւոր անձանց և հոգեկան ու ջղային հիւանդութիւնների ամբիոնի պրօֆեսօրների, յիշեալ պրօֆեսօր Աղաջանեանը կարդացել է իր ներածական դասախօսութիւնը այս բնաբանով. «Ներշնչումը իբրև թերապեվտիկական մեթօդ, զուգորդված պսիխօզների և նեվրօզների հոգեբանական էութեան մասին ուսման հետ»։

Իր ներածական դասախօսութեան մէջ պրօֆեսօր Աղաջանեանը հաղորդեց տարրական տեղեկութիւններ պսիխօ-ֆիզիօլօգիայի մասին, բացատրելով խնդիրը հիպնօզի մասին հոգեբանական և ֆիզիօլօգիական կողմերից, ցոյց տալով շաբլօնային հիպնօզի թերութեան վրա, իբրև մի միջոցի, որ գործում է աւտօմատօրէն, ապա անցաւ Ֆրէյդի ուսման պսիխօ-անալիզի և ծածկված աֆֆեկտների մասին, վերլուծելով Ֆրէյդի տեսակէտով հիստերիայի և զառանցանքի էութիւնը և վերջապէս քննելով պսիխօ-թերապիան ըստ Բաբինսկիի և Դիւբուայի ուսման։ Նա աւարտեց իր փայլուն դասախօսութիւնը իր ուսուցիչ, ակադեմիկոս Բեխտերևի խօսքերով՝ ներշնչման դերի մասին իբրև հասարակական ֆակտորի։ Դասախօսութեան աւարտումը ընդունվեց հաւաքված բազմաթիւ ունկնդիրների բուռն ծափահարութիւններով։

Այս առիթով «Варшавская Мысль» թերթը հետևեալ ծանօթութիւններն է հաղորդում պրօֆեսօր Աղաջանեանի մասին։

Պրօֆ. Աղաջանեանը առաջ եղել է ասսիստենտ և լաբօրանտ զինւորական-բժշկական պրօֆեսօր ակադեմիկոս Բեխտերևի հոգեկան և ջղային հիւանդութիւնների կլինիկայում, ապա կարգվեց վերատեսուչ ֆիզիօթերապեվտիկական ինստիտուտի, իսկ վերջին ժամանակները պրիվատ-դօցենտ էր Պետերբուրգի կանանց բժշկական ինստիտուտի հոգեկան և ջղային հիւանդութիւնների ամբիոնի։ Բացի դրանից նա ուղարկվեց կառավարութեան հաշւով արտասահման գիտնական նպատակով և այդտեղ նա աշխատեց գլխաւորապէս Բեռլինի պրօֆեսօրներ Ֆիգէնի, Օպպենհէյմի, Սալկօվսկիի և Եակօբսոնի մօտ։ Ունի մի քանի գիտնական աշխատութիւններ։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿ. ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Անցած հինգշաբթի օրվայ Հայ Գրողների Ընկ. հերթական երեկոյթը նուիրված էր բացառապէս Արշակ Չօպանեանին։ Դասախօսում էր Գ. Իփէկեան։

Նախ քան իր դասախօսութեան նիւթին անցնելը, Իփէկեան արտասանեց Չօպանեանի «Մայր Հայաստան» ոտանաւորը, ապա ներկայ գտնվող հասարակութեան Չօպանեանի մասին մօտաւոր ծանօթութիւն տալու համար՝ առաջ բերեց նրա կենսագրութիւնը։

Ռուսահայերը ընդհանրապէս,—ասաց նա,—շատ քիչ ծանօթ են թիւրքահայ գրականութեան ու գրողների, մասնաւորապէս և Չօպանեանի հետ։ Ա. Չօպանեանը ծնվել է 1872 թւին Կ. Պօլսում. սովորել է Կենտրօնական վարժարանում։ Դեռ աշակերտ ժամանակ նա աչքի ընկաւ, որպէս ընդունակ և բանաստեղծի շնորհք ունեցող, և այդ պատճառով իր ուսուցիչների՝ Թ. Թերզեանի, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի և Մինաս Չերազի առանձին ուշադրութիւնը գրաւեց։ 1891 թւին նոր շրջանաւարտ Չօպանեանը հրատարակեց իր բանաստեղծութիւնների առաջին հատորը, որի մէջ նկատելի է իր ուսուցչին, Թովմաս Թէրզեանի, Տէմիրճիպաշեանի ազդեցութիւնը։ Նկատելի է նոյնպէս Խորէն-Նարպէյի, Դուրեանի և այլոց ազդեցութիւնը։ Այդ հատորին 1892 թ. հետևում է բանաստեղծութիւնների մի նոր ժողովածու՝ «Թրթռումներ» վերնագրով։ Ապա գրում է մի վէպիկ («Թղթէ փառքը»), որ առաջինն ու վերջինն է լինում։ Այնուհետև Չօպանեան ուղևորվում է Պարիզ, մօտիկ ծանօթանում է ֆրանսիական կեանքին և այնտեղից թղթակցում է Կ. Պօլսի «Հայրենիք» թերթին։ Մի քանի ժամանակ Պարիզում մնալուց յետոյ Չօպանեան վերադառնում է Կ. Պօլիս և սկսում է «Ծաղիկ» թերթի հրատարակութիւնը։ Թերթի մէջ հանդէս են գալիս երիտասարդ գրողներ, որ այժմ աչքի ընկնող դէմքեր են թիւրքահայ գրականութեան մէջ և որոնց առաջադիմութեան մեծապէս նպաստել է Չօպանեան իր հմտալի խորհուրդներով։ Թերթի հրատարակութեան հետ միաժամանակ նա ուսուցչի պաշտօն էր վարում Կենտրօնական վարժարանում։ Թողնելով «Ծաղիկի» հրատարակութիւնը նա նորից ուղևորվում է Պարիզ և 1898 թւին այնտեղ հիմնում է «Անահիտ» ամսագիրը և միաժամանակ աշխատում է ֆրանսիացիներին ծանօթացնել հայ գրականութեան հետ, թարգմանելով ֆրանսերէնի հայ աշուղների և գրողների արտադրութիւնները, որի համար ֆրանսիական ակադեմիայից մրցանակ է ստանում։

հասկացող դրամատուրգի գործ է, ուստի և յուզիչ։ Աւելի յուզիչ՝ քան փիլիսոփայական ծանր պրօբլէմները իրանց անարիւն և վտիտ ուսերի վրա վերցնողների և բեմը վարժապետի ամբիոն դարձնողների երկերը։

Պանտոմիման գեղարուեստ է։

Շիրվանզադէ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԻՋԱԳԵՏՔ*)

(Թռուցիկ տպաւորութիւններ)

Բ ա ղ դ ա դ

Բաղդադի հայութիւնը կը բաղկանայ 100—120 տունէ։ Մեծ մասամբ շատ տարիներ առաջ Հնդկաստանէն, Պարսկաստանէն գաղթած են, անոնց վրայ աւելցած են Թիւրքիայի զանազան քաղաքներէն եկուորներ։ Իրենց բարբառը շատ մօտ է կովկասահայ բարբառին։ Գրեթէ բոլորն ալ հարուստ են. կան այնպիսիներ ալ, որոնք մեծ կալուածներ ունին Բաղդադի նահանգին մէջ։

Կը պարապին առևտրով, փոխանակագրի գեղչով և գրաւառութեամբ։ Երիտասարդութիւնը՝ տեղական դպրոցներու մէջ կրթուած՝ մեծ մասամբ պաշտօնեաներ են զանազան հաստատութիւններու մէջ։

Ցաւալի երևոյթ մըն է, որ ունենալով նիւթական միջոցներ՝ բարձր կրթութիւն ստանալու, մասնագիտութիւն սորվելու փափաքողներ չեն, յարգելով մի քանի բացառութիւնները։ Ունին երկու եկեղեցի, երկու սեռի առանձին-առանձին դպրոցներ կարող տնօրէնի մը հսկողութեան ներքև։ Բայց դժբաղդաբար կարող ուսուցիչ-օգնականներ կը պակսին իրեն, այդ պատճառով դպրոցը պէտք եղած արդիւնքը չընծայեր։ Տարեկան բիւջէն մօտաւորապէս 4—500 ոսկի է, որ եկամուտներով կը փակուի։

Այս տարուընէ մանկապարտէզ մը բանալու գեղեցիկ և օգտաւէտ գաղափարը յղացաւ հոգաբարձութիւնը և ձեռնարկեց գործի։

Դպրոցին տարեկան պարգևաբաշխութեան հանդէսին ներկայ գտնուեցայ։ 37 ճառախօսութիւններ տեղի ունեցան երկսեռ ամեն դասարանէ։ Շատ երկար և ձանձրալի էր։

Հայերը ունին «Ասքանազեան» անունով ընկերութիւն մը, որ կը պահէ սեփական գրադարան-ընթերցատուն։ Այս տարի ամառը դպրոցին տնօրէնին նախաձեռնութեամբ մի քանի անգամ կիրակնօրեայ դասախօսութիւններ տեղի ունեցան։ Կը ցաւիմ, որ միայն մէկուն կրցայ ներկայ գտնուիլ։ Դասախօսն էր անգլիական հիւպատոսարանի առաջին թարգման Ներսէսեան էֆէնդին, որուն նիւթն էր «Զարգացումը»։ Այդ բառին կազմութիւնը բացատրեց և ցոյց տուաւ զանազան աստիճանները և եղանակները զարգացման։ Ի դէպ է յիշել, որ յիշեալ պարոնը ունի ճոխ մասնագիտական գրադարան մը և երկար տարիներէ ի վեր զբաղած է ստուգաբանական և ցեղաբանական բառարանի մը պատրաստութեամբ և յոյս ունի մինչև 10 տարի աւարտել։

Բաղդադի հայութիւնը հակառակ իր քիչուոր ըլլալուն երկար տարիներ ունեցած է առաջնորդներ։ Ներկայ առաջնորդը Մովսէս եպ. Կէօմիւշճեանն է։ Տգէտ, զառամեալ, կը փայլի իր անգործունէութեամբ։ Սա հաւաքած է իր շուրջ երկու հատ նոյնքան տգէտ քահանաներ, որոնց խառնիւ արգիլված է առանց հրաւիրելու ոևէ ծխականի չայցելել։ Եկեղեցւոյ երգեցողութիւնը անտանելիօրէն անախորժ է։ Միակ առաւելութիւնը, որ բաղդադցիք կը գտնեն իրենց առաջնորդին մէջ, այն է, որ երկպառակութեամբ չի պարապիր։ Շատ ալ գործնական մարդ է. առանց կանխաւ պսակի, մկրտութեան և թաղումի վճարը ստանալու՝ պաշտօն կատարել չի տար։ Բաղդադցիք չեն ուզեր ծերունին վշտացնել, կը սպասեն, որ ինք զգայ իր անպէտքութիւնը և հեռանայ առօք ու բառօք։

Բազմաթիւ են նաև եւրոպացիք։ Բոլոր պետութիւնները հիւպատոսութիւններ հաստատած են։ Անգլիականը, ռուսականը և պարսկականը ընդհանուր հիւպատոսութիւններ են։ Ռուսաց նախկին ընդհ. հիւպատոս Ա. Օրլովը բարձր կրթութեան տէր, լեզուագէտ, շնորհիւ իր կենդաղագիտութեան և վարուելակերպին կարողացած էր յարգանք և համակրանք վայելել թէ կառավարական և թէ հասարակական շրջաններու մէջ։

Միջագետքի մէջ մրցումը անգլիացիներու և գերմանացիներու մէջն է։ Անգլիան վերջին 18—20 տարուան մէջ իր վարած քաղաքականութեան շնորհիւ շատ բան կորսնցուցած է։ Վաղուց ի վեր գիտենք, որ Միջագետքը անգլիական ազդեցութեան շրջանին կը պատկանի։ Բայց գերմանացին իր տոկուն և սիստեմատիկ աշխատութեան շնորհիւ կրցած է տնտեսական հսկայ նուաճումներ ընել։ Այնպէս որ՝ եթէ Անգլիան մի օր ուզէ իրապէս տիրանալ այս կողմերուն, այդ պիտի կարենայ ընել միմիայն կամ պատերազմով և կամ մեծամեծ զիջումներով իր հակառակորդին։ Այստեղ անգլիացիք այն հաւատքը ունին, որ գերմանացին իրենց համար է, որ կը շինէ երկաթուղին։

Երկաթուղին աշխատութիւնները այստեղ ալ դանդաղ կերթան։ Հողային աշխատութիւնները մինչև Սամարա՝ Բաղդադէն 100 կիլօմետր տեղ՝ պատրաստ են. այս ընթացիկ տարին մինչև այնտեղ գծի բացումը պիտի կատարուի։ Երկաթուղին մի քանի կէտերէն սկսած են շինել և տակաւին հազիւ 1/3-ը վերջացած է։ Բաղդադի ճիւղին գլխաւոր էնժենիէօրը Մէսնէր-փաշան է, Հիջազի երկաթուղին շինողը, ազգով գերմանացի, ամուսնացած է Պօլսոյ հայ high life ընտանիքներէն Թնկըրեանի աղջկան հետ, որ իր ամեն բարեմասնութիւններով իր ցեղին փայլուն ներկայացուցիչը հանդիսացած է ամենուրեք։ Մէսնէր-փաշան ալ հաւատացած է, որ մինչև 3 տարի պիտի վերջանայ գիծը, «որովհետև ընկերութեան՝ կառավարութեան հետ կնքած պայմանագրին համաձայն 1916-ին երկաթուղին ամբողջովին պէտք է պատրաստ ըլլայ»։

Արդարև երկաթուղին Բաղդադի՝ աշխարհի այս մեկուսացած հնաւոր վայրին համար մեծ բարիք մը պիտի ըլլայ։ Ժողովուրդը խիստ կը հետաքրքրուի և անհամբեր կը սպասէ այն հաւատքով, որ անոր առաջին երևումով քաղաքակրթութիւնը և անոր հետ կապուած բոլոր բարիքները մուտք պիտի գործեն այս դժբաղդ երկրին մէջ։ Սա համոզումն ալ կը տիրէ ժողովրդին մէջ, որ եթէ մենաշնորհը անգլիացիներուն տրուած ըլլար, երկաթուղին շատոնց վերջացած պիտի լինէր։ Ի դէպ է յայտնել, որ թէ Սիւրիոյ և թէ Միջագետքի արաբները անգլիասէր են։

Անգլիան քաղաքականապէս և տնտեսապէս մինչև այժմ իր գերակշռութիւնը պահած է։ Գերմանացիներուն և Թիւրք կառավարութեան հետ իր վերջերս կապած համաձայնութեան հետևանօք Բասրան, Կովէյթը, Մուհամմարան, մի խօսքով՝ ամբողջ Պարսից ծոցը գրականօրէն իր ազդեցութեան տակ մտան։ Ասկէ զատ՝ Միջագետքի ոռոգումը և Եփրատի նաւարկութիւնն ալ իրեն պիտի տրուին։

Անգլիական հիւպատոսարանը, ըստ անգլիացիներուն Residency-ն, մեծ և փառաւոր մի շինութիւն է գետի ափին, ենթարկուած Հնդկաստանի փոխարքայութեան (Indian Civil Service)։ Հիւպատոսարանի առաջ խառնված է պահականոց, իսկ դուռներուն առաջ՝ հնդկական զինուոր պահակներ կեցած են, որոնց թիւը տարուէ տարի աւելնալով հասեր է հարիւրի։

Առևտրական տուներու մէջ յիշատակութեան արժանի է St. Lynch & Co. բանկային և առևտրական հաստատութիւնը, որ 40 տարուան գոյութիւն ունի, ներմուծումի և արտածումի ընդարձակ գործեր կընէ։ Իրեն տրուած է նաև Բաղդադի և Բասրայի միջև նաւագնացութեան մենաշնորհը։ Ունի չորս շոգենաւեր։ Այս ձեռնարկէն տարեկան կլոր գումար 40,000 ոսկի կը շահի։ Միւսը՝ Sir John Jackson տունն է, որ կառավարութեան հանրօգուտ ձեռնարկներուն կապալառուն է։ Նորատունկեան էֆէնդիի՝ հանրօգուտ շինութեանց մինիստրութեան և Նազըմ-փաշայի կուսակալութեան օրով յիշեալ տունին յանձնուած էր Հինդիէի կողմի դաշտերը ոռոգելու համար Տիգրիսի վրայ barrage-ի մը շինութիւնը, որ հիմա աւարտած է և որուն պաշտօնական հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ անցեալ տարուան նոյեմբերին։ Ճշմարիտ որ հսկայ աշխատութիւն մըն է և Տիգրիսը այնպէս կը կառավարէ, որ ամեն կողմ գետին աւելորդէն զերծ մնալով հանդերձ՝ անկէ կարելի կըլլայ օգտուիլ։ Յիշեալ ձեռնարկին վրայ կառավարութիւնը 400,000 ոսկի ծախսեց, որուն 15%-ը կը պատկանի Jackson տանը, որպէս վարձատրութիւն։ Այս հսկայ գործը գլուխ բերելէն յետոյ՝ հիմա ձեռնարկած են միևնոյնը շինել Եփրատի վրայ։

Տ. Գույումճեան

(Վերջը միւս անգամ)

*) Տես «Մշակ» № 28.

Բացի այդ՝ Զօպանեան անյայտութեան խաւարից լոյս աշխարհ է հանում Նահապետ Քուչակի, Նաղաշ-Յովնաթանի երգերը, որ մեծ և արժէքաւոր գործ պէտք է համարել։ Այնուհետև նա Ֆրանսիայի զանազան քաղաքներում դասախօսութիւններ է կարդում հայերի մասին՝ ֆրանսիացիներին ծանօթացնելու նպատակով։ Ի վերջոյ 1912 թ. նա դադարեցնում է «Անահիտը» հիւանդութեան պատճառով և նուիրվում է բանասիրութեան։

Ա. Զօպանեան իր գրական և հասարակական գործունէութեան մէջ միշտ բանաստեղծ է. այսինքն իր բանաստեղծական տպաւորվող խառնուածքը նրան մղում է դէպի այս կամ այն գործը և անդրադառնում նրա ամեն մի գործի մէջ։

Ա. Զօպանեան բանաստեղծ է։

Կան բանաստեղծներ, որ միայն երգում են, կան բանաստեղծներ, որ երգն ու դառնութիւնը միացնում են իրար, կան և այնպիսիները, որ միայն նկարում են։

Զօպանեանը պատկանում է վերջինների թւին։

Զօպանեանի բանաստեղծութիւնները հիացնում են մեզ, բայց չեն համակում, սառն են։ Այդ բանաստեղծութիւնները արտանկարներ են բնութեան երևոյթների ու տեսարանների՝ նկարված բանաստեղծի նուրբ վրձինով։

Զօպանեանի գլխաւոր ծառայութիւններից մէկն էլ պէտք է համարել այն, որ նա միջնորդ է հանդիսացել մեր և ֆրանսիացիների ծանօթութեան՝ հայ հեղինակների գործերը թարգմանելով ֆրանսերէնի, ֆրանսիացի հեղինակների երկերը թարգմանելով հայերէնի։

Բացի այդ՝ Զօպանեան և հոտաուռ քննադատ է։ Նա քննական ուսումնասիրութիւններ ունի Ց. Պարոնեանի, Պ. Դուրեանի, Մ. Պէշիկթաշլեանի և այլոց մասին, չը հաշուած նրա մանր ու մեծ գրախօսութիւններն ու գրադատութիւնները։

Այդ ուսումնասիրութիւնների մէջ, նա հանդէս է գալիս որպէս նուրբ, հմուտ քննադատ, որ ծանօթ է գրական բոլոր ուղղութիւնների հետ։

Որպէս հասարակական գործիչ Զօպանեան նոյնպէս աչքի ընկնող դէմք է մեզանում։ Բայց ամենուրեք նա բանաստեղծ է, տպաւորվող ու դիւրազգաց։

Զօպանեան իր գրական գործունէութեան ընթացքում ենթարկվել է գրական զանազան ուղղութիւնների՝ ռոմանտիզմի, ռէալիզմի և սիմվոլիզմի ազդեցութեան, որոնց հետքերը նկատելի են նրա բանաստեղծութիւնների մէջ։

Իր դասախօսութեան ընթացքում, Իփէկեան ասածները հաստատելու համար կարդում է Զօպանեանի ոտանաւորներից կտորներ։

Դասախօսութեան միջարարներին երաժիշտ Տիգրանեան դաշնամուրի վրա նուագեց «Անուշ» օպերայից կտորներ, իսկ Թառածող Պալէն թառի վրա նուագեց մի քանի եղանակներ։

Վերջում եղան ընդդիմախօսութիւններ։ Խօսեցին Գ. Լևոնեան, բժ. Մինասեան, Մ. Մատէնճեան, Լէօ և այլք։ Դասախօսը պատասխանեց բոլորին էլ։

Երեկոյթը վերջացաւ գիշերվայ ժ. 1-ին։

Ս. Ր.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Տպագրվում է մամուլի օրէնքի 114 յօդ. հիման վրա)

Թիֆլիս 28 յունվարի

«Մշակ» լրագրի № 7-ի մէջ «Закавказье» թերթից մի չափազանցեցրած և միտումնաւոր տեղեկութիւն էր քաղված, որին թերթը աւելացրել էր իր առաջաբանը և եզրակացութիւնները։

«Մշակ» լրագրի յօդուածագիրը նախամտածված նպատակներով յարձակվում է ինձ վրա, մոռանալով որ լրագիրը, եթէ կորցրել է ընթերցողի առաջ պատասխանատու լինելու պարտականութիւնները, գոնէ չը պիտի մոռանայ, որ յամենայն դէպս ստիպված կը լինի պատասխան տալ պետական օրէնքի առաջ։

Իր վրա առնելով խրատ տուողի դերը, «Մշակը» խորհուրդ է տալիս միևնոյն ժամանակ հոգևոր իշխանութեանը, թէ ինչ միջոցների պիտի դիմի վերջինս ինձ խոպա վրկելու թէ կրօնուսոյցի իրաւունքից և թէ հոգևոր կոչումից…

Որպէսզի հնարաւորութիւն ունենամ ապացուցանելու, որ «Մշակի» գրածները սուտ են և զրպարտութիւն, ես ստիպված եմ երկրորդ անգամ դատի հրաւիրել այդ թերթի խմբագրին, որտեղ նա ստիպված կը լինի փաստերով ապացուցանել իր ասածները։ Մի անգամ նա արժանացել է այդ պատւին և կրել է իր պատիժը, երբ այս անգամ էլ նա կրկին անգամ կենթարկվի պատժի, այնուհետև ես կը տամ իմ պատասխանը նաև լրագրութեան միջոցով, որպէսզի հասարակութիւնը մի անգամ ևս տեսնի, թէ ում հետ գործ ունենք։

Վարդան քահ. Տէր-Ղևոնդեանց

Ծանօթ. խմբ. — Տպագրելով Վարդան քահանայի այս նամակը, պէտք է ասենք, որ նրա դէմ ամենից առաջ յարձակվողն եղել է «Закавказье» թերթը, որին սակայն քահանան դատի ենթարկելու պատւին չէ արժանացնում, մանաւանդ որ ռուս թերթի գրածը անհամեմատ աւելի անուանարկիչ է, քան «Մշակի» մէջ տպվածը։ Երկրորդ, պէտք է ուղղենք մի փաստացի անճշտութիւն, որ թոյլ է տուել իրան քահանան։ Նա մոռացել է ասել, որ առաջին անգամ նա «Մշակի» խմբագրին դատի է հրաւիրել ոչ թէ զրպարտութեան համար, այլ դիֆֆամացիայի համար, իսկ տարբերութիւնը ահագին է։ Եթէ մի խմբագիր դատապարտվում է դատարանի կողմից դիֆֆամացիայի համար, դա բնաւ անպատուաբեր չէ նրա համար, այլ աւելի անպատուաբեր է դատը սկսողի համար։ Այլ բան է, եթէ դատը սկսվում է զրպարտութեան համար, և եթէ այդ ժամանակ դատարանը մեղաւոր է ճանաչում խմբագրին կամ յօդուածագրին, զրանով դատ սկսողի պատիւը վերականգնվում է. մինչ դիֆֆամացիայի ժամանակ դատ սկսողի կամ գանգատվողի արատաւորված պատիւը չէ սրբվում հասարակական կարծիքի առաջ և, ընդհակառակը, հասարակութիւնը պարզ տեսնում է, թէ ում հետ գործ ունի։

—

Ղզլար, 22 յունվարի

«Մշակի» № 10-ում պ. Գ. Ջալխուշեանը՝ «Գէորգ Քանանեանի և պրօֆ. Ղամբարեանի հայրենիքում» վերնագիրը կրող իր յօդուածում չափազանց խտացրած գոյներով է նկարագրում ղզլարցիների վերաբերմունքը դէպի դպրոցական ֆոնդը։ Այդ յօդուածի տպաւորութեան տակ՝ ընթերցող հասարակութիւնը անխուսափելի կերպով աւելի աննպաստ կարծիք կարող է կազմել Ղզլարի մասին, քան նա արժանի է։ Ամօթաբեր նման կարծիքները փարատելու համար հարկ ենք համարում հանդէս գալ մի շարք անժխտելի փաստերով՝ նախապէս համաձայնելով պ. Ջալխուշեանի հետ, որ, յիրաւի, տալով ֆոնդին միայն 200 ռուբլի՝ ղզլարցիները դեռ ոչինչ չեն տուած ազգային դպրոցի պահպանութեան համար։

1) Բայց ղզլարցիները դեռ ոչինչ չը գիտեն դպրոցական ֆոնդի գոյութեան մասին։ Գիտէ միայն սակաւաթիւ ինտելիգենցիան, որը մինչև օրս մատը մատին չէ խփել այդ սրբազան գործի համար։ Եւ ամենից շատ, եթէ ոչ միակ մեղաւոր այդ գործում 11 հոգուց բաղկացած մամնաժողովը պէտք է համարել, որի ընտրվելն էլ, փախուստն էլ քաղաքում նոր միայն իմացվեց։ Ղզլարցի հայը ընդհանուր առմամբ տակաւին չէ կորցրել ընդունակութիւնը՝ գնահատելու իր ազգային արժէքները և ոգևորվելու նրանցով։ Եթէ այդ տեսակէտից իրականութիւնը գործնականի վերաբերութեամբ բաւականաչափ մխիթարական չէ, այդ պէտք է վերագրել բացառապէս ղեկավարող ույժերի անտարբերութեան, երբեմն անձեռնհասութեան, իսկ մեծ մասամբ գաւառին այնքան յատուկ սնամէջ սնօբիզմին, որի շնորհիւ անկարելի է, որ մէկի արածը միւսը չը ծաղրէ կամ չարհամարհէ։ Բուն ժողովուրդը—այդ «5000»-ը—այստեղ մեղ չունի։ Նա ի պահանջել հարկին միշտ էլ ջերմ ու ակնալից վերաբերմունք է երևան հանել դէպի իր անկեղծ ու եռանդուն գործիչները և նրանց քարոզներն ու յորդորները։

2) Առանց ապացոյցի չը մնալու համար յիշենք, որ Ղզլարում վաղուց անտի գոյութիւն ունեցող հոյակապ և միանգամայն ապահով երկսեռ դպրոցին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղական ճիւղին, հասարակական հիւանդանոցին, Թատերասէրների խմբին և թատերասրահին—վերջին տասնամեակում մի շարք եռանդոտ գործիչների շնորհիւ—աւելացան՝ բ) Կանանց Բարեգ. Ընկերութիւնը իր կար ու ձևի դպրոցով, որից դուրս եկած հարիւրաւոր հայ օրիորդներ այսօրվան օրը իրանց ձեռքի աշխատանքովն են ապրում, 2) Առաջին Փոխադարձ Վարկային Ընկերութիւնը (երկրորդը բացվեց ռուս հասարակութեան ջանքերով), գ) Գրադարան-Ընթերցարանը, դ) Աղքատ Երեխաների Խնամատար Ընկերութիւնը և ե) Երգեցիկ-Նուագցիք խումբը։ Նորերս էլ մի շարք երիտասարդներ խնդրամատոյց էին եղել Թէրեքի շրջանի պետին «Գրական-Գեղարուեստական» ընկերութիւն հիմնելու թոյլտուութեան մասին, և չը նայած որ բացասական պատասխան է ստացվել, այնուամենայնիւ գտնվում են անհամներ, որոնք չեն դադարում աշխատել այդ նպատակին մի կերպ հասնելու համար։ Ձենք ուզում հաւատացնել, թէ վերոյիշեալ հիմնարկութիւններն ու ընկերութիւնները բոլորն էլ ցանկալի և ծաղկած վիճակումն են գտնվում։ Ուզում ենք հաստատել, որ ոչ մի օգտակար ձեռնարկութիւն մինչև այժմ անհետևանք և անարձագանք մնացած չէ Ղզլարում և ընդունելութիւն է գտել ու զարգացել այն չափով, ինչ չափով որ թոյլ են տուել գործի գլուխ անցածների եռանդը, պատրաստականութիւնը և համերաշխութիւնը։

3) Տնտեսականի նկատմամբ Ղզլարը առ այժմ աննախանձելի և մինչև իսկ վատնգաւոր դրութեան մէջ է գտնվում։ Անցեալ տարվայ եղեամից մնացած աննշան բերքը դժուարութեամբ է արտահանվում, որովհետև շուկայում պահանջը թոյլ է, ուստի և գները հակառակ սպասածի շատ են ընկած, այնպէս որ այս տարվայ գինիները աւելի էժան են ծախվում համեմատած նախորդ սեզոնի գների հետ։ Աւելացնենք դրա վրա նոր զրավի (եղեամի) ուրուականը, որի մասին գուշակում են հմուտ այգեգործներից ոմանք, հիմնվելով ներկայ ձմրան մեղմութեան և յարակից երևոյթների վրա։ Սակայն անկախ ներկայիս ձախորդ հանգամանքներից, ղզլարցիք երբեք և ոչ մի ժամանակ անտեսապէս բարեկեցիկ դրութեան մէջ չեն եղել, շնորհիւ հաղորդակցութեան դժուարին պայմանների և մի շարք վաղեմի կեղեքիչների, որոնք իրանց ամբարտաւան և ղեղխ կեանքի շնորհիւ մէկը միւսի ետևից են սնանկացել, և այսօր բարեբաղդաբար խսպառ չքանալու վրա են։ Հէնց այդ կեղեքիչ-կուլակներին են պատկանել այն «խալխալ պալատները», որոնք, չը գիտենք ինչու, ամենից շատ են գրաւել պ. Ջալխուշեանի ուշադրութիւնը։ Ներկայումս Ղզլարում հարուստներ չը կան՝ այդ բառի իսկական մտքով և մանաւանդ փող էլ չը կայ։ Ղզլարցու փողը մուրհակն է, այն էլ մեծ մասամբ ընկերական մուրհակը։ Այժմ ղզլարցու բարեբաղդը կախված է երկաթուղու ճիւղից, որն արդէն կառուցվում է և մինչև տարվայ վերջը պատրաստ կլինի։

4) Սակայն այդօրինակ դժնդակ պայմաններումն էլ ղզլարցիները 200 ռուբլու փոխարէն, հաւատացած ենք, առնուազն 2000 կը տային դպրոցական ֆոնդին, եթէ 11 հոգու անփութութիւնից յետոյ պ. Ջալխուշեանը ինքը յանձն առնէր գոնէ յիշեցնել անտեղեակ, բանից «բէխաբար» ղզլարցիներին և անպարտաճանաչ մամնաժողովին իրանց պարտքը։

5) Ինչ վերաբերում է քաղաքի ցեխին ու տնդին, կարելի է ասել, որ ցեխը աշնանը և ձմեռը մեր քաղաքի անխուսափելի չարիքն է, որին սալայատակումով անգամ հազիւ թէ հնար լինի վերջնականապէս յաղթահարել, իսկ սալայատակումը կարող է իրականանալ միայն երկաթուղու միջոցով, քանի որ Ղզլարում քար ասված բանը նմուշի համար չի ճարվում։ Ցեխի նկատմամբ Ղզլարը սովորական երևոյթ է Ռուսաստանի լայնածաւալ տափարակներում ցրված հազարաւոր գաւառական քաղաքների թւում։ Գալով տենդին, կասենք, որ Ղզլարում ներկայումս տենդը աւելի տարածված չէ, քան ուրիշ շատ տեղերում, իսկ բերանի մասսակ դարձած ճահիճները վաղուց արդէն հիմովին չորացել են, ազատելով ամլութիւնից հազարաւոր դեսեատին արգաւանդ հողերը։

6) Ի վերջոյ կուզէինք երկու խօսք ևս ասել պ. Ջալխուշեանի յօդուածի վերնագրի առիթով՝ «Գէորգ Քանանեանի և պրօֆ. Ղամբարեանի հայրենիքում»։ Մեզ թւում է, որ աւելի պատշաճ կը լինէր, եթէ այդ երկու անունների փոխարէն կամ գոնէ նրանց կողքին յիշվէր Յովհ. Քուչուրէկեանցի անունը, որովհետև Ղզլարը ամենից շատ նրանով է պարծենում։ Ղզլարից դուրս գտնվող՝ Գ. Քանանեանի և պրօֆ. Ղամբարեանի նման՝ բարձրագոյն և միջնակարգ կրթութեամբ զինված և բարոյական-մտաւոր պէս-պէս բարեմասնութիւններով օժտված ղզլարցիներին տասնեակներով կարելի է հաշուել, որոնք սակայն իրանց հայրենիքի համար «անհոտ ծաղիկներ» են հանդիսանում միայն։ Մինչդեռ Յովհ. Քուչուրէկեանցը սերունդներ է դաստիարակել իր ծննդավայրում՝ գրաւելով միաժամանակ հայ գրական ասպարէզում պատուաւոր տեղերից մէկը*)։

Գ. Մել.

*) Գ. Ջալխուշեանի յօդուածում յիշվում են մի շարք ղզլարեցիների անունները։ Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար առանձին հաճոյքով վկայում ենք, որ այդ պարոնները յիրաւի չափազանց ժլատ են ազգային կարիքների հանդէպ, բայց, կրկնում ենք, նրանք Գ. Ջալխուշեանի կարծած հարուստներից չեն…

Գ. Մ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Անգլիական լրագիրները հաղորդում են, որ Սազոնովը, ի նկատի ունենալով, որ վերջերս անգլիական քաղաքականութիւնը ընդունել է բարեկամական բնոյթ դէպի Գերմանիան, առաջարկեց, որպէսզի միջազգային հարցերը Գրէյը նախօրօք քննէ ռուս և ֆրանսիական դեսպանների հետ, որից յետոյ վճիռները ուղարկվեն ի հաստատութիւն Պարիզ և Պետերբուրգ։ Լօնդոնի լրագիրները այդ առաջարկութեան մէջ տեսնում են խնամակալութիւն անգլիական քաղաքականութեան վրա։

Թէհրանում ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեաները, ինչպէս և կենսաթօշակ ստացող կանայք ցոյցեր են անում փող չը ստանալու պատճառով։

Ադանայում յօգուտ նաւատորմի տրվող սինեմատօգրաֆի ներկայացմանը «Մ. և Ա.» կոմիտէի անդամ Նադժմ-բէյը ճառեց քրիստոնէաների դէմ, թոյլ տալով իրան վիրաւորական դարձուածքներ յունաց թագաւոր Կոնստանտինի հասցէին։ Ադանայի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը սարսափի մէջ է։

Ռուսաստանի արտաքին գործերի մինիստր Սազոնովը յայտնել է շվէդական դեսպանին, որ Ռուսաստանում մեծ յուզմունք է տիրում Շվէդիայում տեղի ունեցող սպառազինման գործողութիւններից։

Հռոմում արիստոկրատ օրիորդների գիշերօթիկ մի յայտնի դպրոցում երևան են հանված սիֆիլիսով հիւանդ 30 աղջիկ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 թւի ապրիլի 18-ից մինչև 1914 թ. ապրիլի 17-ը

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 6—10 ժ. 16 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 34 ր., Գանձակ 3 ժ., Եւլախ 4 ժ. 31 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 6 ր. եր., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ Պօստատար գնացքը № 4—10 ժ. 16 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 6 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 16 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 15 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 46 ր. առ., Բագու 3 ժ. 31 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 8—6 ժ. 29 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 50 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 23 ր. գիշ., Եւլախ 1 ժ. 1 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 53 ր. առ., Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 28 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ.— Պօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլովօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 9—10 ժ. 20 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պօստատար գնացքը № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 24/23 (միայն II և III կարգի վագօններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.։ Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 50 ր. ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.։

ԲՈՐԺՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Խաշուրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բորժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.։ Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Խաշուրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բորժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Պօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Պօստատար գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստատար գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26/25—(II և III կարգի վագօններով)—10 ժ. 50 ր. առ.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.։

ԲՈՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.։ Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.։

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան- առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8, Սեմեօնօվսկայա փող., № 18 (Վորոնցովի արձան ի մօտ)։ Բժշկի բնակարան Սեմեօնօվսկայա, № 16.

(չ.ու.կ.) 804. 100—51

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (Եռլրխ 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւնների։ Ելեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։

լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։

ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.։

Սօլօլակ, Բէբութովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փող.), տէլէֆօն 11—75.

(չ. կ) 785. 100—46

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս են տեսել և վաճառվում են

ԱՐՏԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

հետևեալ աշխատութիւնները.

1) Bilder ans Türkisch-Armenien. A. Aharonian. Übersetzt und heranrgegehen von A. Smbatjanz. 1910 թ. 50 կօպ.։

2) «Ամենազեղեցիկ բանը կեանքում», Հ. Դրիւմմօնդի, գերմ. թարգմ., 1911 թ. գ. 15 կօպ։

3) «Յօյն արևելքի հին եկեղեցական աստուածաբանական գիտութիւնը իր ծաղկման շրջանում (IV—V դար)», Ն. Սագարդայի, թարգմ. ռուս., 1911 թ., 15 կ.։

4) «Եկեղեցու պատմութիւնը տիեզերական ժողովների շրջանում», Վ. Բօլօտօվի, թարգմ. ռուս., 1914 թ., գ. 50 կօպէկ։

Դիմել Էջմիածին Արտակ վարդապետին կամ «Գիր» և «Գուտտենբերգ» գրախանութներին Թիֆլիսում։

(օ. մ.) 105. 3—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԾԻԾԱՂԻ ՏԿՃՈՐ“

Անեկդօտների և սրախօսութիւնների ու Մօլլա Նասրէդդինի ընտիր առակների ժողովածու։ Գրքի երեսին այս նկարը մեծ գիրքով։ Գինն է 20 կօպ։ Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին և կազմողին՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. А. Г. Есаянцу. Գրքի գինը և ճանապարհի ծախսը 9 կօպ. մարկաներով ուղարկել առաջուց։ Գումարով ուզողներին 100 հատը կէս գնով, այսինքն 50% զեղչ. 50 հատին 40% զեղչ. 25 հատին 30% զեղչ։ Ճանապարհածախսը գնողի վրա։ Գումարով ուզողները պէտք է ղրկեն կանխավճար, մնացեալը վերադիր վճարով։

(օ.մ.) 29. 20—11

ԵԱԼՏԱՅԻ հայոց գաղութի աղօթատան համար հարկաւոր է երկդասեան ուսումնաւարտի ցենզով և բարեյուսութեան վկայականով հմուտ, ձայնաւոր, նշխարագործ-լուսարար սպասաւոր ամուրի

ՏԻՐԱՑՈՒ, որին յանձնվելու է աղօթատան ներքին մաքրութիւնը և մոմերի վաճառման ծառայութիւնը։ Ռոճիկն ամսական 15 ր., աղօթատան կից բնակվելու մի սենեակ, տարեկան արդիւնք ոչ աւելի 250 ռուբլուց։

Դիմել՝ Ялта (Тавр. губ.), Настоятелю священнику Габріэлу Турпаянъ. Масандровская № 40, кв. 1, 3-й этажъ.

Եալտայի հայոց աղօթատան

Երէցփոխ՝ Լ. Պօպօվ

98. 3—3

ՆՐԱՆՑ, ՈՐՈՆՔ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ ԵՆ ՅԱՐՄԱՐ ԵՒ ԷԺԱՆ ԳՆԱԼ

ԱՄԵՐԻԿԱ,

խորհուրդ ենք տալիս գնալ ՀԱՄԲՈՒՐԳ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳԾԻ շոգենաւերով։ Իւրաքանչիւր անձն, ով դիմում է մեզ, ձրիաբար ստանում է մանրամասն տեղեկութիւններ գլխաւոր գործակալութիւնից՝ С. Вольффъ мл. ГАМБУРГЪ, Германія. S. Wolff jr. HAMBURG. Glockengiesserwall 13.

P. S. Խնդրում ենք գրել մեզ ռուսերէն։ 106. 25—1

(չ. շ.)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

հրաւիրում է ցանկացողներին մասնակցել փետրվարի 13-ին կայանալիք աճուրդին քաղաքային հիմնարկութիւնների համար 1914 թ. ընթացքում դիւանական պատկանելիքներ և տնային առարկաներ մատակարարելու վերաբերեալ։

ԴԻՒԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՔՆԵՐ

Մատակարարութեան ամբողջ գումարն է 6500 ռուբ.։ Գրաւականի չափը՝ 200 ր.։

ՏՆԱՅԻՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

I բաժ.

Բիտօններ, դոյլեր, թիակներ, դանակներ, սղոցներ, փալասեղէն, թոկեր, կանէփ, շպագատ, կարբօլեան թթւուտ, ծծմբային թթւուտ, ներկեր, սուլեմ. սապոն, օծանելիք, մաստիկա, սկիպիդար, մոմ, լուցկի և այլն։ Մատակարարութեան ամբողջ գումարն է 6500 ռուբ.. Գրաւականի չափը՝ 200 ր.։

II բաժ.

Բանեցված տոպրակներ, մուտքի մօտ դրված ոտ-սրբիչներ, աւելներ, զանազան խոզանակներ։ Մատակարարութեան գումարն է 2000 ռուբ.։ Գրաւականի չափը՝ 75 ռուբ.։

III բաժ.

Ցատակների համար պարուսին, դօրօժկաներ, սրբիչներ, հասարակ մահուդ, քաթան և այլն։ Մատակարարութեան գումարն է 1000 ռուբ.։ Գրաւականը՝ 50 ռուբ.։

Նրանք, որ ցանկանում են մասնակցել աճուրդին, պարտաւորվում են ներկայացնել իրանց յայտարարութիւնները փակ ծրարների մէջ՝ գրաւականների հետ միասին՝ Ուպրավայի I բաժանմունքը, փետրվարի 13-ին, ցերեկ. ժամը 1-ին։

Մանրամասն տեղեկութիւնները, տեղեկագրերը, պայմանները կարելի է ստանալ Ուպրավայի Մթերային բաժանմունքում ցերեկվայ ժամը 10-ից մինչև 3-ը։ Նոյն տեղը կարելի է տեսնել մատակարարվելիք առարկաների վաւերացված նմուշները։

(օ.մ.) 86. 3—3

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետևեալ հրատարակութիւններից

1) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրժինի, I և II հատորներ . . . 1 ր. 50 կ.

2) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . 40 կ.

3) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . . 1 ր. 20 կ.

4) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . 40 կ.

5) ԱՐԲԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ . . . 15 կ.

6) ՋԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի . . . 50 կ.

7) ԿԵՐՈՆՆԵՐ, բանաստեղծ. հաւաքածու, Վ. Մալէզեանի . . . 1 ր.

8) ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . 40 կ.

9) ՄԻ ՀՆՁԻՒՆԻՒՆ ՄԻ ԳԻՐ (վեպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . . . 40 կ.

10) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի . . . 35 կ.

11) ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . . 15 կ.

12) ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, Թարգմ. Մ.-ի . . . 15 կ.

13) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . . . 30 կ.

14) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . . . 25 կ.

15) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի . . . 80 կ.

16) ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ. . . . 1 ր. 50 կ.

17) ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ. Արթիւր Միւլլէրի, Թարգմ. Իս. Յարութիւնեանի. . . . 40 կ.

18) ՓԱՐԱՒՈՆՆ ՈՒ ՀԱՆՃԱՐԸ, Աւ. Եզեկեանի. . . . 15 կ.

19) ОТВѢТЪ АРХІЕПИСКОПА МЕЛХИСЕТЕКА МУРАДЬЯНА НА ПОСЛАНІЕ РИМСКАГО ПАПЫ ЛЬВА XIII. . . . 20 կ.

20) ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԸ, ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, բժ. Արտ. Շխեանի . . . 20 կ.

21) ТУБЕРКУЛОЗЪ, ЧАХОТКА и ОБЩЕСТВО, բժ. Արտ. Շխեանի . . . 25 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից՝ փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ կը լինի միայն 25%։

(6) 10—5